ڕۆحانییەت، لە نامەکانی پێشەوا کاکەییدا... سارا فەقێ خدر

بە هۆی شیعر▯▯ی▯کانی پێشەوا کاکەییەوە، گەشتێکم بۆ ئەفریقا و ئەمریکا کرد و، وتەیەکی ئاینشتاینم هاتەوە یاد، کە باسی ئایینی گەردوونی دەکا: «تێگەیشتن لەو ئایینە کارێکی گرانە بۆ کەسێک، کە لە ناخەوە هەستی پێنەکا.»١
دوای خوێندنەوەی «ئەفریقانامە و زمیننامە، بە تامی شیعر» و «ئەمریکانامە، بە تامی شیعر» هەستمکرد ئەمریکانامە زیاتر تامی شیعر دەدا. جا نازانم ئەمریکا لە ئەفریقا خۆشترە یان لەبەر ئەوەیە کە نووسەر لە ئەمریکانامەدا زیاتر گرنگی بە ڕۆحانییەت داوە؟
لە هەردوو گەشتەکەدا، نووسەر وڵاتەکان بە هەرێمە بێنازەکەی خۆی بەراورد دەکا و ڕەخنە لە دەسەڵاتە گەندەڵەکانی ئێرە و ئەوێ دەگرێ. لە هەمانکاتدا پەیامی ئەدەبیی وڵاتەکەی پێیە و دەیەوێ بە دنیای بناسێنێ:

«دوایی زانیان کە من کوردێکم بۆ وە هاتووم،
لە گشت وڵاتانی ئەفریقادا:
هەردوو نامەکەی نالی و سالم بخوێنمەوە!.»٢

هەر لەو گەشتانەیدا، ناوی زۆرێک لە نووسەر و شاعیرە کۆن و نوێیەکانی کوردستانی باشوور دێنێ وەک «نالی، سالم، گۆران، شێرکۆ بێکەس، ڕەفیق سابیر، ئەحمەدی مەلا، هیوا قادر، د. سالار باسیرە، هتد...» لێرەدا، هیچ ژنێک لە گەشتەکە لە گەڵیدانین و ناویان نەهاتووە! بەڵام کاتێک سەردانی وڵات و شارانی دیکە دەکا و، نووسەر و شاعیران دەبینێ و لەگەڵیان دەدوێ، لە گۆیانای بەڕازیل و هەرێمی ئاماپا، باسی ژنە شاعیرەکانی خەڵکی پالیکور دەکا، دەکرێ ئەمە ڕەنگدانەوەی واقیعی کۆمەڵگای نەریتی خۆمان بێ، کە لە دەرەوە زیاتر مرۆڤەکان دەکرێنەوە لە باسی ئەواندا دەڵێ:

«دووسێ شاعیری سوننەتگەرایی تێدابوون،
باسیان لە خۆڵەمێش دەکرد، وڕێنەیان بە گۆزە دەکرد،
پەنجەکانیان... کاری جوانکارییان دەکرد،
ژنێک، نەیدەزانی چۆن قەرزی بولبول بداتەوە،

چەهچەهە، تا ئەوسەری ڕۆحی بردبوو.»٣

نووسەر، کەمتر خۆی لە قەرەی سەرکردە و کەسە سیاسییەکان داوە، تەنیا ئەوانە نەبێ کە دەسڕەزی گەل و نیشتمانبوون و خزمەتی هەژارانیان کردووە، وەکوو: «خۆسێ مۆخیکا»ی سەرۆکی ئۆرۆگوای، کە بەیەکەوە سواری تراکتۆر دەبن و زەوی جوتیاران دەکێڵن.
دوو خاڵی سەرنجڕاکێشی ئەمریکاناە، تێکەڵبوونە لەگەڵ سروشت و شۆڕبوونەوەیە بە ڕۆحانییەت.
– کە تێکەڵی سروشت دەبێ:
١- سروشت بە نەخشی دەستی خوا دەبینێ و، وەک هونەرمەندێکی مەزن لێی دەڕوانێ. بۆ نموونە، دەڵێ:

«خودا، هەندێکجار بە شێوەی شەستەبارانێ،
وێنەی سوریالی دەکێشا.
هەندێکجار، نم نم، وێنەی دوو عاشق و،
ماوەماوەش،
بە لێزمە، وێنەی سێڵاوی نێو کۆڵان و شەقامەکانی دەکێشا.»٤

٢- سروشت وەک ڕۆحێکی زیندوو دەبینێ و، وتووێژی لەگەڵ دەکا:

«تۆ ئەی گیا، ئەگەر ڕۆژێک لە ناو پاوانی تۆدا ونبووم و،
شین نەبوومەوە،
باران وەک مەقامبێژێک، دڵنەوایی من ناداتەوە.»٥

شاعیر، لەگەڵ مەسەلە دنیایی و مادییەکاندا دانووی ناکوڵێ و، گرنگی بە لایەنی گیانیی دەدا. هەر کە دەگاتە بەڕازیل، بە خەڵکی ئەوێ دەڵێ، دەمەوێ لەگەڵ پاولۆ کۆیلۆ دابنیشم. دوای گوتوبێژێکی زۆر، لە ماڵئاواییدا پێی دەڵێ:
«چ لە مرۆ دەکەی، کە ڕۆح نەبینیێت.»٦

نموونەی دیکە:
* «دوای بەخشینی من لێرە: نزاکردنە وەک عاشقانێک، کە هیچیان لە خودا مەتڵەب نییە، جگە لە نوور بەخشین.»٧
* «هاتووم لەو دیو شەڕانگێزییەوە، بە چۆڕێک ئاو و بستێک خۆڵ و دڵێکی پڕ بەڕەسە و، بە هەناسەیەکی قووڵەوە، ڕووناکیی ببەخشم!.»٨
* پێشەوا، لە گەشتەکەیدا بۆ گاتاکانی زەردەشتەوە بە ڕێ دەکەوێ، بە شانزە گزنگی جیا جیا، بە وڵاتاندا تێدەپەڕێ.
«ئەی ئاهوورا،
ڕوو لە کوێ بکەم، هێزم بدەرێ،

جیهان وەختە لە ڕێح دەردەچێ.»٩

* باسی عەشقی ستوونیی دەکا، کە مەبەستی بەرزبوونەوەیە بەلای خودا؛
«دەی ڕەحم لە هەر لایەک بێ،
دەیەوێ بە ستوونیدا بچێتەوە سەرەوە.»١٠

دواگەشتی نووسەر، لە کۆنەدا، لە ناو سەهۆڵبەنداندایە و تاکە شتێک لە بیری مابێ «لاوکی هەڵەبجە»ی ڕەفیق سابیرە. لێرەدا، سەرەڕای ئاماژەکردن بە کارەساتەکە، هەڵەبجە دەکاتەوە بە دەستەخوشکی قەڵادزەی زێدی خۆی، لە ڕێگای شاعیرەکەی لاوکی هەڵەبجە، کە ئەویش خەڵکی قەڵادزەیە.
ئەو پڕۆژە نوێیەی پێشەوا کاکەیی، بە گەردوونیکردنی ئەدەب و هونەرە، کە لە ڕێیەوە، هەنگاو بە مرۆڤدۆستیی و گیانی پێکەوەژیان و ڕەتکردنەوەی داباشکردنی مرۆڤ لەسەر بنەمای ڕەگەز و ئایین و مەزهەب و ئایدیۆلۆجیا، دەنێ.
وێڕای دەستخۆشیی، بە ئومێدی بەردەوامیی و بەخشینی زیاترین.

کانونی دووەمی ٢٠١٩

....
١- العالم كما أراه: ألبرت أينشتاين، ت. فاروق الحميد.
٢- ئەفریقانامە و زەمینەنامە، بە تامی شیعر: پێشەوا کاکەیی، پڕۆژەی یەکەم و دووەم، چ. کارۆ، سلێمانی، ل. ١٨، ٢٠١٨.
٣- ئەمریکانامە، بە تامی شیعر، پڕۆژەی سێیەم و چوارەم، چ. کارۆ، سلێمانی، ل. ٧٠، ٢٠١٨.
٤- هەمان سەرچاوە… ل. ١٩.
٥- هەمان سەرچاوە… ل. ٢٨.
٦- هەمان سەرچاوە… ل. ١٦.
٧- هەمان سەرچاوە… ل. ٤٤.
٨- هەمان سەرچاوە… ل. ١٢٧.
٩- هەمان سەرچاوە… ل. ١٣٠.
١٠- هەمان سەرچاوە… ل. ٣٧.